

INFORMĀCIJAS PAR PERSONAS SODĀMĪBU KRIMINĀLLIETĀS APSTRĀDE IZMEKLĒŠANAS VAJADZĪBĀM

Mg. iur. Jānis Kāršenieks,

Daugavpils Universitātes doktora studiju programmas

“Juridiskā zinātne” doktorants, Latvija

Abstract

In the paper, the author analyzes the personal data protection problems of the individuals for investigative purposes in the context of operational actions. In order to understand the essence of the problem, the author of the paper, using legislation and judicial practice, analyzes the essence of the personal data (data relating to criminal offenses, criminal convictions) protection rights to of individuals, the procedure for conducting criminal procedure and operational actions and the necessary amount personal data information.

The scientific basis of the research is the normative acts regulating both subjects of research, and judicial practice.

The paper addresses the issues, which that have not previously been investigated. The research specifies the criteria, rules and principles, which have to be considered and applied in practice when processing information on individuals' criminal record for investigative purposes in a operational actions' context.

The aim of the paper is to investigate the guidelines for the protection of natural persons in criminal proceedings while processing information on criminal convictions. The tasks of the investigation are as follows: to analyze the prerequisites for the personal data lawfulness's processing relating to criminal convictions in the framework of criminal proceedings and operational activities; to identify the cases, in which the criminal prosecutors are entitled to obtain information on a person's criminal record. The following research methods have been used in the paper: analytical, comparative, inductive, deductive and logical methods.

<http://dx.doi.org/10.17770/acj.v2i87.4299>

This journal is distributed with an international license:
[Creative Commons Attribution 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Keywords: personal data protection, investigative purposes, criminal procedure, operational actions.

Ievads

Noziedzīgu nodarījumu novēršana, atklāšana un izmeklēšana nav iedomājama bez datu subjekta personas datu apstrādes. Izmeklēšanas iestādes minēto nolūku sasniegšanai veic Kriminālprocesa likumā¹ (turpmāk – KPL) paredzētās procesuālās darbības, kas nepieciešamas ziņu par faktiem iegūšanai un nostiprināšanai kriminālprocesuālajā kārtībā un formā. Minētās ziņas, kā personas datus saturošas informācijas kopums, kas sastāv no personas datiem un pierādīšanas priekšmetā ietilpstošiem apstākļiem, tiek izmantoti kā pierādījumi kādas personas rīcības izvērtēšanai un noziedzīga nodarījuma sastāva esamības vai neesamības pamatošanai.

Vienlaikus Krimināllikumā² (turpmāk – KL) un KPL noteiktajā kārtībā, gadījumos un apjomā tiek iegūta arī tāda datu subjekta personību raksturojoša informācija, kas tiek izmantota, nosakot soda veidu un apmēru; lemjot jautājumu par: nosacītu notiesāšanu, nosacītu pirmstermiņa atbrīvošanu no soda, audzinoša rakstura piespiedu līdzekļu piemērošanu nepilngadīgajiem, izvēloties drošības līdzekli, atbrīvojot notiesāto no turpmākas soda izciešanas sakarā ar slimību, piemērojot ar brīvības atņemšanu nesaistītu drošības līdzekli izdodamai personai u.c. Tomēr ne KL, ne arī KPL nesniedz izvērstāku skaidrojumu un tās konkrētu personu raksturojošās pazīmes, kas jāievēro iepriekš minētajos gadījumos. Izvērtējot tiesu praksi, var secināt, ka viena no personību raksturojošām ziņām ir personas iepriekšēja sodāmība.

Valsts policijā, civildienestā Datu valsts inspekcijā un profesionālajā darbībā zvērinātu advokātu birojā saskaramies ar faktu, ka ir visai ļoti izplatīta izmeklēšanas iestāžu, tai skaitā Valsts policijas darbinieku rīcība, iegūstot informāciju par sodāmību krimināllietās, lai konstatētu pārbaudāmās personas jebkādu saistību ar izmeklējamu noziedzīgo nodarījumu. Šāda prakse ir pārņemta vēl no padomju laikiem, kad šāda veida personas datus saturoša informācija tika iegūta bez iepriekš un skaidri noteikta tās izmantošanas nolūka, ar domu, ka tā kādreiz, iespējams, noderēs.

Pētījuma mērķis ir izpētīt fizisko personu datu aizsardzības pamatnostādnes kriminālprocesā, apstrādājot informāciju par

sodāmību krimināllietās. Pētījuma uzdevumi: analizēt personas datu, kuri attiecas uz sodāmību krimināllietās apstrādes tiesiskuma priekšnoteikumus kriminālprocesā un operatīvās darbības ietvaros; identificēt gadījumus, kad kriminālprocesu veicošās amatpersonas ir tiesīgas iegūt informāciju par personas sodāmību. Pētījuma metodes: analīzes, komparatīvā, induktīvā, deduktīvā un loģiskā metode.

Datu par sodāmību apstrādes tiesiskie aspekti

Jebkurai personas datus saturošai informācijai ir datu aizsardzības priekšnoteikumi. Izņēmumi nav noteikti arī informācijai par personas sodāmību, neatkarīgi no tā, vai sodāmība ir noņemta vai dzēsta. Lai datu apstrāde kopumā būtu atbilstoša datu aizsardzības prasībām, ir jāievēro vairāki priekšnoteikumi. Turklāt atsevišķām personas datu kategorijām, piemēram, īpašu kategoriju personas datiem³ piemīt lielāks datu aizsardzības līmenis. Šādi personas dati atklāj rases vai etnisko piederību, politiskos uzskatus, reliģisko vai filozofisko pārliecību vai dalību arodbiedrībās. Šādiem datiem atbilst arī ģenētisko datu, biometrisko datu apstrāde nolūkā veikt fiziskas personas viennozīmīgu identifikāciju, vai tādu datu apstrāde, kas attiecas uz veselību vai uz fiziskas personas dzimumdzīvi vai seksuālo orientāciju. Šis aizsardzības līmenis ir augstāks nekā citiem tā saucamiem “parastajiem” personas datiem, proti, jebkurai informācijai, kas attiecas uz identificētu vai identificējamu fizisku personu. Identificējama fiziskā persona ir tāda, kuru var tieši vai netieši identificēt, jo īpaši atsaucoties uz identifikatoru, piemēram, minētās fiziskās personas vārdu, uzvārdu, identifikācijas numuru, atrašanās vietas datiem, tiešsaistes identifikatoru vai vienu vai vairākiem minētajai fiziskajai personai raksturīgiem fiziskās, fizioloģiskās, ģenētiskās, garīgās, ekonomiskās, kultūras vai sociālās identitātes faktoriem⁴.

Vienlaikus jāatzīmē, ka personas datu apstrādei jāpiemēro noteikumi, kas noteikti arī Eiropas Padomes 1981. gada 28. janvāra Konvencijā par personu aizsardzību attiecībā uz personas datu automātisko apstrādi (turpmāk – 108. konvencija). 2018. gada 18. maijā šajā konvencijā tika izdarīti grozījumi⁵ (Protokols CETS Nr. 223) ar mērķi līdzsvarot konvencijas un Vispārīgās datu aizsardzības regulas⁶ (turpmāk – Regula) prasības. Līdz ar to pašreiz 108. konvencijas 6. panta 1. punkts paredz, ka par īpašām datu kategorijām

jāuzskata dati, kas attiecas uz likumpārkāpumiem, kriminālprocesu un notiesāšanām, kā arī saistītajiem drošības pasākumiem, un ka tos var apstrādāt tikai tad, ja tiesību aktos ir paredzēti atbilstoši aizsardzības pasākumi, ar ko papildina konvencijā paredzētos pasākumus⁷. Savukārt 108. konvencijas 6. panta 2. punktā norādīts, ka *“ar minētajiem pasākumiem nodrošina aizsardzību pret riskiem, kādus sensitīvo datu apstrāde varētu radīt datu subjekta interesēm, tiesībām un pamatbrīvībām, īpaši pret diskriminācijas risku”*⁸. Līdz ar to var pamatoti uzskatīt, ka 108. konvencija īpaši uzsver, ka datu apstrādei saistībā ar fizisko personu likumpārkāpumiem ir jānotiek, nodrošinot īpašus datu aizsardzības pasākumus, jo šāda apstrāde rada lielākus riskus fiziskajām personām jeb datu subjektiem, salīdzinot ar citu personas datu apstrādi.

Eiropas Parlamenta un Padomes 2016. gada 27. aprīļa Direktīvas (ES) 2016/680 par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi, ko veic kompetentās iestādes, lai novērstu, izmeklētu, atklātu noziedzīgus nodarījumus vai sauktu pie atbildības par tiem vai izpildītu kriminālsodus, un par šādu datu brīvu apriti, ar ko atceļ Padomes Pamatlēmumu 2008/977/TI (turpmāk – Policijas direktīva) 37. apsvērumā⁹ akcentēts, ka informāciju par personas sodāmību saturošiem personas datiem, ir īpašāka un lielāka datu aizsardzība pakāpe¹⁰ un datu apstrādē tiek īstenotas atbilstošas garantijas.

Ne Policijas direktīva, ne arī Regula neprecizē “atbilstošu garantiju” jēdziena izpratni. Savukārt 2018. gada 18. maija Protokolam CETS Nr. 223, ar kuru grozīta 108. konvencija, ir pievienots Paskaidrojuma raksts, kas precizē “atbilstošu aizsardzības pasākumu” jēdzienu 108. konvencijas izpratnē, proti, lai būtu pieļaujama īpašu datu kategoriju apstrāde, šiem pasākumiem jābūt paredzētiem tiesību aktos, t. sk. konkrētajā gadījumā tā ir datu iegūšana, aplūkošana un izmantošana izmeklēšanas vajadzībām. Minētais Paskaidrojuma raksts ir Protokola CETS Nr. 223 neatņemama sastāvdaļa, un tā 56. punkts¹¹ paredz, ka atbilstošajiem aizsardzības pasākumiem ir jābūt pielāgotiem attiecīgajiem datu subjekta interešu apdraudējuma riskiem, un aizsardzības pasākumi, piemēram, var būt:

- datu subjekta nepārprotama piekrišana apstrādei, t.sk. iegūšanai un izmantošanai;
- tiesību akti, kuros ir paredzēts apstrādes mērķis un apstrādes līdzekļi;
- atsevišķu izņēmumu gadījumu noteikšana, kad var notikt

- apstrāde (t. sk. iegūšana un izmantošana);
- pienākums ievērot dienesta noslēpumu;
- līdzekļi, kuru ieviešana tiek identificēta, veicot riska analīzi;
- konkrēti un atbilstoši organizatoriskie un tehniskie drošības pasākumi (piemēram, datu šifrēšana).

Līdzīga nostādne uzsvērta arī Policijas direktīvas 37. apsvērumā.

Viens no tādiem aizsardzības pasākumiem informācijas par personas sodāmībām pienācīgai aizsardzībai atbilstoši Satversmes tiesas praksē¹² nostiprinātajām atziņām, pamatojoties uz Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 116. pantu, ir precīzs likuma definējums, kuras personas, kādos gadījumos, kādā veidā un kādam mērķim ir tiesīgas šādu datu apstrādi veikt, piemēram, apstrāde var būt veikta datu subjektu tiesību īstenošanai.

Saskaņā ar Policijas direktīvas 3. panta 2. punktu personas datu apstrāde ir jebkura ar personas datiem veikta darbība, tajā skaitā, personas datu vākšana, aplūkošana, glabāšana, izmantošana, nodošana u. tml.¹³ Ņemot vērā minēto, kā arī Satversmes tiesas 2010. gada 18. februāra spriedumā lietā Nr. 2009-74-01 un 2011. gada 14. marta spriedumā lietā Nr. 2010-51-01 norādīto, secināms, ka minētās prasības jāievēro ne vien attiecībā uz datu nodošanu, bet gan uz jebkuru personas datu apstrādes posmu, tajā skaitā vākšanu un izmantošanu. Proti, lai Valsts policija kā datu pārzinis varētu veikt datu subjekta personas datu, tai skaitā personas datu, kuri attiecas uz noziedzīgiem nodarījumiem, sodāmību krimināllietās, apstrādi noteiktajā apjomā un veidā izmeklēšanas vajadzībām, tad šim datu apstrādes apjomam, veidam un gadījumiem jābūt noteiktiem likumā, kā tas izriet no Policijas direktīvas 10. panta.

Turpmāk, pētot datu apstrādes tiesiskos aspektus un juridiskās nianšes, analizēsim un izvērtēsim datu par personas sodāmību apstrādes praktisku piemēru.

No administratīvā procesa lietas Nr. A420315117 materiāliem izriet, ka policijas darbinieki G.S. un G.K., būdami procesa virzītāji (izmeklētāji) vienā kriminālprocesā, veica datu subjekta personas datu apstrādi, pārbaudot par šo personu Iekšlietu ministrijas Informācijas centra uzturētajā informācijas sistēmā pieejamo informāciju kriminālprocesa vajadzībām, lai noskaidrotu izmeklēšanai nepieciešamos datus (noziedzīga nodarījuma izdarīšanā iesaistīto personu loku).

No administratīvo tiesu prakses izriet, ka pirmstiesas

kriminālprocesa veikšana būtībā ir valsts pārvaldes darbība. Tomēr kriminālprocesuālās darbības un to kontroli likumdevējs ir regulējis KPL, izslēdzot no APL regulējuma. Tādējādi kriminālprocesuālās darbības nav pārsūdzamas administratīvā procesa kārtībā¹⁴. KPL 2. panta pirmā daļa paredz, ka kriminālprocesu nosaka Satversme, starptautiskās tiesību normas un KPL. No minētā izriet, ka kriminālprocesuālās darbības tieši reglamentējošs likums ir tikai un vienīgi KPL.

To, kāda darbība uzskatāma par kriminālprocesuālu darbību, nosaka KPL, proti, kriminālprocesuāla darbība ir tāda darbība, kas regulēta KPL.

KPL 10. nodaļā noteiktas visas izmeklēšanas darbības, kuras pieļaujamas, veicot izmeklēšanu kriminālprocesā, savukārt KPL 11. nodaļā norādītas speciālās izmeklēšanas darbības¹⁵. Ņemot vērā KPL 10. un 11. nodaļā noteikto, kā arī Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2012. gada 31. maija lēmumā lietā SKK – 93/2012 (Krimināllieta Nr. 11250019007) sniegto atziņu, konstatējams, ka Valsts policijas [...] inspektora G.S. rīcība, 2017. gada 10. janvārī pieprasot informāciju no LR IeM IC IIIS par datu subjektu, lai noskaidrotu izmeklēšanai nepieciešamos datus kriminālprocesā Nr.12240001016, kā arī Valsts policijas [...] inspektora G.K. rīcība, 2017. gada 22. martā pieprasot datu subjekta personas datus no datu bāzēm: Personu datu pārlūka (PDP) un Integrētās informācijas sistēmas (IIIS WEB), tai skaitā par datu subjekta sodāmībām, lai apzinātu visu iesaistīto personu loku izdarītajā noziedzīgajā nodarījumā, par kura izdarīšanu tika uzsākts kriminālprocess Nr. 12240001016, nav atzīstamas par kriminālprocesuālajām darbībām, jo šāda darbība nav iekļauta iepriekš minētajās KPL nodaļās atsevišķi un KPL kopumā. Pie tāda paša secinājuma nonāca arī tiesa¹⁶.

Autora ieskatā KPL paredz tikai un vienīgi divus gadījumus, kad procesa virzītājs ir tiesīgs iegūt informāciju par personas sodāmību, proti, veicot kriminālprocesuālās darbības. Kriminālprocesa likuma 150. panta pirmā daļa nosaka, ka: *“Personas, kurai ir tiesības uz aizstāvību, pirmās pratināšanas sākumā noskaidro personas biogrāfiskās ziņas – dzimšanas vietu un laiku, pilsonību, izglītību, ģimenes stāvokli, darba vai mācību vietu, nodarbošanās veidu vai amatu, dzīvesvietu, sodāmību, ja vien šīs ziņas konkrētajā kriminālprocesā jau nav noskaidrotas”*. Kriminālprocesa likuma

302. panta pirmā daļa noteic, ka: *“Procesa virzītājs ierosinājumā par speciālās procesuālās aizsardzības noteikšanu norāda apdraudētās personas vārdu, uzvārdu, personas kodu (ja tā nav, – dzimšanas gadu un datumu), pilsonību, dzīvesvietu un darbavietu, izglītību, ģimenes stāvokli, apgādājamus, ziņas par sodāmību”*.

Būtiskākais apstākļi šajā administratīvajā lietā ir tas, ka kriminālprocesā Nr.12240001016 datu subjekts nebija kriminālprocesā iesaistītā persona. Attiecīgais kriminālprocess tika uzsākts pret datu subjekta radnieku. Konkrētā kriminālprocesa ietvaros datu subjekts netika iesaistīts nekādās kriminālprocesuālajās darbībās, proti, kriminālprocesa virzītājs pret datu subjektu nebija veicis nekādas KPL 10. un 11. nodaļā minētās izmeklēšanas darbības (datu subjekts netika pratināts utt.). Iepriekš minēto apliecina arī tas, ka kriminālprocesa lietas materiālos nebija neviena procesuāla dokumenta, kurā būtu fiksētas jebkāda veida izmeklēšanas darbības ar datu subjekta līdzdalību.

Vienlaikus, izvērtējot Administratīvās apgabaltiesas 2019. gada 12. februāra spriedumu lietā Nr. A420315117, secināms, ka tiesa šo Valsts policijas [...] inspektora G.S. un inspektora G.K. rīcību atzina par atbilstošu likumam, jo tā apgabaltiesas ieskatā tika veikta Operatīvās darbības likuma¹⁷ ietvaros. Šāds tiesas secinājums autora ieskatā, ņemot vērā nākamajā apakšsadaļā sniegto argumentāciju, ir atzīstams par kļūdainu, jo minētā policijas darbinieku rīcība nebija atbilstoša ne Operatīvās darbības likuma, ne arī datu apstrādes tiesiskuma priekšnoteikumiem un datu apstrādes pamatprincipiem.

Datu par sodāmību apstrāde operatīvās darbības kontekstā

No administratīvās lietas materiāliem secināms, ka G.S. bija kriminālprocesa virzītājs (izmeklētājs) laika posmā no 2017. gada 10. janvāra līdz 2017. gada 15. martam, savukārt G.K. bija kriminālprocesa virzītājs (izmeklētājs) sākot ar 2017. gada 15. martu. No minētā izriet, ka G.S. un G.K. attiecīgajā kriminālprocesā bija kriminālprocesa virzītāji (izmeklētāji), nevis operatīvās darbības subjektu amatpersonas.

KPL 27., 28. un 29. pantā un ir noteikts procesa virzītāja un izmeklētāja jēdziens, pilnvaras. No minētajām normām secināms, ka likumdevējs procesa virzītājiem (izmeklētājiem) nav deleģējis operatīvo darbību veikšanu vienlaikus ar izmeklēšanu kriminālprocesā. Tas vienlaikus būtu pretrunā arī ar Operatīvās darbības likuma 24. panta ceturto daļu¹⁸.

Operatīvā darbība¹⁹ veicama tikai un vienīgi Operatīvās darbības likumā (turpmāk – ODL) noteiktajā kārtībā un gadījumos. Saskaņā ar Operatīvās darbības likuma 1. pantu operatīvā darbība ir ODL noteiktajā kārtībā ar likumu īpaši pilnvarotu valsts institūciju amatpersonu atklātas un slepenas tiesiskas darbības, kuru mērķis ir aizsargāt personu dzīvību un veselību, tiesības un brīvības, godu, cieņu un īpašumu; nodrošināt Satversmi, valsts iekārtu, valstisko neatkarību un teritoriālo neaizskaramību, valsts aizsardzības, ekonomisko, zinātnisko un tehnisko potenciālu un valsts noslēpumus pret ārējiem un iekšējiem apdraudējumiem.

Operatīvās darbības principi, process un pamatojums operatīvās darbības pasākumu uzsākšanai un veikšanai ir noteikts attiecīgi Operatīvās darbības likuma 4., 18. un 19. pantā. Operatīvās darbības pamatprincipi liedz pat uzsākt operatīvo pasākumu veikšanu, ja uzsāktajā kriminālprocesā procesa virzītājs ar kriminālprocesuālajām darbībām un citiem KPL vai citos procesuālajos likumos noteiktajiem līdzekļiem un metodēm var atklāt, novērst noziedzīgu nodarījumu vai noskaidrot noziedzīgu nodarījumu izdarījušo personu un pierādījumu avotu.

Valsts policijas inspektoriem G.S. un G.K., lai noskaidrotu izmeklēšanai nepieciešamos datus un lai apzinātu visu iesaistīto personu loku izdarītajā noziedzīgajā nodarījumā kriminālprocesā Nr. 12240001016, bija jāveic kriminālprocesuālās darbības, tai skaitā KPL 10. un 11. nodaļā noteiktās izmeklēšanas darbības, nevis jāpieprasa no valsts informācijas sistēmām informāciju par datu subjektu, tai skaitā personas datus, kuri attiecas uz noziedzīgiem nodarījumiem, sodāmību krimināllietās. Jebkāda veida ieraksts un informācija no valsts informācijas sistēmas par konkrētas personas dzīvesvietas adresi, valstisko piederību u. c. informāciju, kā arī informāciju par šīs personas sodāmību, neliecina un nepierāda to, ka šī pārbaudāma persona ir saistīta ar izmeklējamo noziedzīgo nodarījumu.

Pamatojoties uz Operatīvās darbības likuma 4. panta ceturto daļu, secināms, ka kriminālprocesa virzītājs nav tiesīgs uzdot operatīvās darbības subjekta amatpersonai veikt operatīvās darbības pasākumus uzsāktajā kriminālprocesā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā iesaistīto personu noskaidrošanā, ja attiecīgo nolūku iespējams sasniegt ar kriminālprocesuālajām darbībām, metodēm un līdzekļiem. Minētais sasaucas arī ar KPL 12. pantu, kurā tai skaitā ir noteikts, ka kriminālprocesu veic, ievērojot starptautiski atzītās cilvēktiesības un

nepieļaujot neattaisnotu kriminālprocesuālo pienākumu uzlikšanu vai nesamērīgu iejaukšanos personas dzīvē, kā arī procesa virzītājam ir pienākums aizsargāt datu subjekta tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību, proti, iegūt un izmantot ziņas var tikai tad, ja tas ir nepieciešams pierādāmo apstākļu noskaidrošanai.

Vienlaikus analizētajā administratīvā procesa lietā nav nekādu tiešu vai netiešu pierādījumu tam, ka datu subjekta personas datu apstrāde abos minētajos gadījumos būtu veikta operatīvās darbības ietvaros, neskatoties uz to, ka abu policijas darbinieku faktiskā rīcība formāli atbilst operatīvās izziņāšanas²⁰ jēdzienam, proti, veicot operatīvo uzziņu²¹. Šo faktu apstiprina arī fakts, ka pretēji Operatīvās darbības likuma 18. panta pirmajai daļai ziņas par attiecīgajām darbībām netika fiksētas dienesta dokumentos. Saskaņā ar Operatīvās darbības likuma 18. panta pirmās daļas otro teikumu šādas darbības un to rezultāti fiksējami dienesta dokumentos, kas noformējami atbilstoši šā likuma, likuma “Par valsts noslēpumu”, Informācijas atklātības likuma un citu informācijas aizsardzību regulējošo normatīvo aktu prasībām. Lietas ietvaros uz operatīvās darbības norisi nav norādījis arī atbildētājs – Valsts policija.

Secinājumi

Kriminālprocesā informācija par personas sodāmību krimināllietās ir apstrādājama tikai likumā noteiktajos gadījumos un tajā noteiktajā kārtībā. KPL neparedz, ka noziedzīga nodarījuma izdarīšanā iesaistītās personas noskaidrošanā ir iegūstama konkrētas pārbaudāmās personas informācija par sodāmību. Šāda nolūka sasniegšanai procesa virzītājam ir jāveic kriminālprocesuālās darbības, tai skaitā KPL 10. un 11. nodaļā noteiktās izmeklēšanas darbības, nevis jāpieprasa no valsts informācijas sistēmām informācija par datu subjektu, tai skaitā personas dati par noziedzīgiem nodarījumiem, sodāmību krimināllietās, kas būtība ir operatīvā izziņāšana.

Vienlaikus konstatējams, ka arī operatīvās darbības pamatprincipi būtībā liedz pat uzsākt operatīvās darbības pasākumu veikšanu (operatīvo izziņāšanu), ja uzsāktajā kriminālprocesā procesa virzītājs ar kriminālprocesuālajām darbībām un citiem KPL vai citos procesuālajos likumos noteiktajiem līdzekļiem un metodēm var atklāt, novērst noziedzīgu nodarījumu vai noskaidrot noziedzīgu nodarījumu izdarījušo personu un pierādījumu avotu.

Atsauces

- ¹ Kriminālprocesa likums. 21.04.2005. likums/LV, 74 (3232), 11.05.2005.; Ziņotājs, 09.06.2005.
- ² Krimināllikums. 17.06.1998. likums/LV, 199/200 (1260/1261), 08.07.1998.; Ziņotājs, 04.08.1998.
- ³ Sk. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas (ES) 2016/680 (2016. gada 27. aprīlis) par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi, ko veic kompetentās iestādes, lai novērstu, izmeklētu, atklātu noziedzīgus nodarījumus vai sauktu pie atbildības par tiem vai izpildītu kriminālsodus, un par šādu datu brīvu apriti, ar ko atceļ Padomes Pamatlēmumu 2008/977/TI 10. pantu.
- ⁴ Sk. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas (ES) 2016/680 (2016. gada 27. aprīlis) par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi, ko veic kompetentās iestādes, lai novērstu, izmeklētu, atklātu noziedzīgus nodarījumus vai sauktu pie atbildības par tiem vai izpildītu kriminālsodus, un par šādu datu brīvu apriti, ar ko atceļ Padomes Pamatlēmumu 2008/977/TI 3. panta 1. punktu.
- ⁵ Protocol amending the Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data. Pieejams: <https://rm.coe.int/16808ac918> [Apskatīts: 05.04.2019.].
- ⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes 2016. gada 27. aprīļa regula (ES) 2016/679 par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ Direktīvu 95/46/EK (Vispārīgā datu aizsardzības regula) (turpmāk - Regula). Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis. 4.5.2016. L 119/1.
- ⁷ Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data as it will be amended by its Protocol CETS No. 223 (*Konvencija par personu aizsardzību attiecībā uz personas datu automātisko apstrādi ar grozījumiem saskaņā ar Protokolu EPLS Nr. 223*), Article 6 (1). Pieejams: <https://rm.coe.int/16808ade9d>. [Apskatīts: 05.04.2019.].
- ⁸ Ibid. [Apskatīts: 05.04.2019.].
- ⁹ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas (ES) 2016/680 (2016. gada 27. aprīlis) par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi, ko veic kompetentās iestādes, lai novērstu, izmeklētu, atklātu noziedzīgus nodarījumus vai sauktu pie atbildības par tiem vai izpildītu kriminālsodus, un par šādu datu brīvu apriti, ar ko atceļ Padomes Pamatlēmumu 2008/977/TI, 37. apsvērumā noteikts, ka personas datiem, kas pēc sava rakstura ir īpaši sensitīvi saistībā ar pamattiesībām un pamatbrīvībām, pienākas īpaša aizsardzība, jo to apstrādes konteksts varētu radīt nopietnu risku pamattiesībām un pamatbrīvībām. Minētajiem personas datiem būtu jāaptver personas dati, kuri atklāj rases vai etnisko piederību, turklāt termina “rases piederība” izmantošana šajā direktīvā nenozīmē, ka Savienība atzīst teorijas, ar kuru palīdzību notiek mēģinājumi noteikt dažādu cilvēku rasu pastāvēšanu. Šādi personas dati nebūtu jāapstrādā, izņemot gadījumus, kad uz apstrādi attiecas atbilstošas likumā noteiktas garantijas attiecībā uz datu subjektu tiesībām un brīvībām un kad tā ir atļauta likumā atļautos gadījumos; vai – ja tā vēl nav

šādā likumā atļauta – gadījumos, kad apstrāde ir vajadzīga datu subjekta vai citas personas vitālu interešu aizsardzībai, vai ja apstrāde attiecas uz datiem, kurus datu subjekts acīmredzami ir publiskojis. Atbilstošas garantijas attiecībā uz datu subjektu tiesībām un brīvībām varētu aptvert iespēju vākt minētos datus tikai saistībā ar citiem datiem par attiecīgo fizisko personu, iespēju turēt savāktos datus pienācīgā drošībā, noteikt stingrākus noteikumus attiecībā uz kompetentās iestādes darbinieku piekļuvi datiem un aizliegumu nosūtīt minētos datus. Šādu datu apstrāde būtu arī jāatļauj likumā, ja datu subjekts nepārprotami ir piekritis apstrādei, kura ir īpaši dziļa iejaukšanās tā dzīvē. Tomēr datu subjekta piekrišanai pašai par sevi nebūtu jākalpo par juridisko pamatu šādu sensitīvu personas datu apstrādei kompetentajās iestādēs.

- 10 Šāda datu apstrāde ir atļauta tikai tad, kad tas ir absolūti nepieciešams, uz to attiecas atbilstošas garantijas attiecībā uz datu subjekta tiesībām un brīvībām, un: tas ir atļauts Savienības vai dalībvalsts tiesībās; lai aizsargātu vitālas datu subjekta vai citas fiziskas personas intereses; vai šāda apstrāde attiecas uz datiem, kurus datu subjekts acīmredzami ir publiskojis. Sk. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas (ES) 2016/680 (2016. gada 27. aprīlis) par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi, ko veic kompetentās iestādes, lai novērstu, izmeklētu, atklātu noziedzīgus nodarījumus vai sauktu pie atbildības par tiem vai izpildītu kriminālsodus, un par šādu datu brīvu apriti, ar ko atceļ Padomes Pamatlēmumu 2008/977/TI 10. pantu.
- 11 Explanatory Report to the Protocol amending the Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data. Pieejams: <https://rm.coe.int/cets-223-explanatory-report-to-the-protocol-amending-the-convention-convention-fo/16808ac91a> [Apskatīts: 05.04.2019.].
- 12 Satversmes tiesa 2010. gada 18. februāra spriedumā lietā Nr.2009-74-01 norāda, ka Satversmē noteiktās pamattiesības var ierobežot, ja vien ierobežojums ir noteikts ar pienācīgā kārtā pieņemtu likumu, tam ir leģitīms mērķis un tas ir samērīgs. Satversmes tiesas 2011. gada 14. marta spriedumā lietā Nr.2010-51-01 norādīts, ka tiesību aktiem, kuros nosaka personas datu aizsardzības garantijas, ir jāatbilst datu aizsardzības jomas principiem, tajos jāparedz skaidrs mērķis, kura dēļ informācija par personu ir sniedzama, un jānosaka pēc iespējas nepārprotams šīs informācijas apstrādes nolūks, kā arī sniedzamās informācijas apjoms un veids.
- 13 Sk. vairāk: Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas (ES) 2016/680 (2016. gada 27. aprīlis) par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi, ko veic kompetentās iestādes, lai novērstu, izmeklētu, atklātu noziedzīgus nodarījumus vai sauktu pie atbildības par tiem vai izpildītu kriminālsodus, un par šādu datu brīvu apriti, ar ko atceļ Padomes Pamatlēmumu 2008/977/TI 3. panta 2. punktu.
- 14 Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2010. gada 21. maija lēmums lietā Nr. SKA – 528/2010.
- 15 Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2012. gada 31. maija lēmums lietā SKK –93/2012 (Krimināllietā Nr. 11250019007).
- 16 Sk. Sprieduma 14. punkta 5. rindkopu.
- 17 Operatīvās darbības likums. 16.12.1993. likums/LV, 131, 30.12.1993.; Ziņotājs, 13.01.1994.

- ¹⁸ Operatīvās darbības likuma 24. panta ceturrtā daļa: “Ja kriminālprocesā kā pierādījumu izmanto operatīvās darbības pasākumā iegūto informāciju vai šāda informācija tiek izmantota, sagatavojot un veicot izmeklēšanas darbības kriminālprocesā, pēc kriminālprocesa virzītāja pieprasījuma ar šajā operatīvās darbības procesā iegūto informāciju, kas attiecas uz pierādīšanas priekšmetu vai izmeklēšanas darbību sagatavošanu un veikšanu, jāiepazīstina kriminālprocesa virzītājs”.
- ¹⁹ Operatīvās darbības likuma 1. pants: “Operatīvā darbība ir šajā likumā noteiktajā kārtībā un ar likumu īpaši pilnvarotu valsts institūciju amatpersonu atklātas un slepenas tiesiskas darbības, kuru mērķis ir aizsargāt personu dzīvību un veselību, tiesības un brīvības, godu, cieņu un īpašumu; nodrošināt Satversmi, valsts iekārtu, valstisko neatkarību un teritoriālo neaizskaramību, valsts aizsardzības, ekonomisko, zinātnisko un tehnisko potenciālu un valsts noslēpumus pret ārējiem un iekšējiem apdraudējumiem”.
- ²⁰ Operatīvās darbības likuma 9. panta pirmā daļa paredz, ka: “Operatīvā izziņāšana ir operatīvās darbības subjektu amatpersonu atklāta vai maskēta darbība, kuras gaitā, izmantojot operatīvo aptauju, operatīvo uzziņu, operatīvo datu iegūšanu no elektronisko sakaru komersantiem, operatīvo noskaidrošanu un operatīvo ziņu iegūšanu no kredītiestādēm vai finanšu iestādēm, tiek iegūta informācija par faktiem, personām un lietām”.
- ²¹ Operatīvās informācijas vākšana par konkrētām personām. Sk. Operatīvās darbības likuma 9. panta otro daļu.

Аннотация

В статье автор анализирует проблематику защиты персональных данных физических лиц в следственных целях в контексте оперативных действий. Для того, чтобы понять суть проблемы, автор статьи при помощи законодательных норм и судебной практики анализирует суть права на защиту персональных данных (данных, которые относятся к уголовным преступлениям, уголовной судимости) физических лиц, порядок проведения уголовно-процессуальных и оперативных действий и необходимый объём содержащей персональные данные информации.

Научной базой данного исследования являются нормативные акты, регламентирующие предмет исследования, и судебная практика.

Данная статья затрагивает проблематику, которая ранее не была исследована. В статье указаны критерии, правила и принципы, которые нужно учитывать и применять в практике, обрабатывая информацию о судимости физических лиц в следственных целях в связи с оперативными действиями.